

Sisekaitseakadeemia

Finantskolledž

Viktoria Mõttus

KAUBA SOODUSPÄRITOLUTÕENDITE
JÄRELKONTROLL

Lõputöö

Juhendaja:

Lembit Sullakatko

BA

Tallinn 2011

ANNOTATSIOON

SISEKAITSEAKADEEMIA

Kolledž: Finantskolledž	Kuu ja aasta:
Töö pealkiri: Kauba sooduspäritolutõendite järelkontroll	
Töö autor: Viktoria Mõttus	Olen nõus oma lõputöö kättesaadavaks tegemisega elektroonilises keskkonnas. Allkiri:
<p>Lühikokkuvõte:</p> <p>Lõputöö on kirjutatud teemal „Kauba sooduspäritolutõendite järelkontroll“. Töö on kirjutatud eesti keeles ja koosneb 39 leheküljest. Sisuline osa on 37 lehekülge ja lisad 2 lehekülge. Lõputöö eesmärgiks on analüüsida sooduspäritolutõendite järelkontrolli tulemusi. Eesmärgi saavutamiseks:</p> <ol style="list-style-type: none">1. Antakse ülevaade kauba sooduspäritolu olemusest.2. Kirjeldatakse kauba sooduspäritolutõendeid.3. Kirjeldatakse järelkontrolli põhiprotsesse.4. Tuuakse välja praktilised probleemid, mis on seotud järelkontrolli tulemustega. <p>Tollivõla tekkimine soodustõendite vale kasutamise tagajärjel tollimaksusoodustuste rakendamisel, mis oli avastatud järelkontrolli käigus, on viinud mitmeid äriühinguid majandusraskustesse. Üheks põhjuseks on väga keerukas ja mahukas EL seadusandlus. Teiseks põhjuseks on deklarantide käitumine, kes ei tee kõike endast olenevat selleks, et välja selgitada olemasolevaid riske</p>	
Võtmesõnad: Harmoneeritud süsteem; tollimaksusoodustus, sooduspäritolusertifikaat, GPS süsteem.	
Võõrkeelsed võtmesõnad: Harmonized Commodity, Customs tax Customs preference, preferential certificate of origin, GPS System.	
Säilitamise koht:	
Kaitsmisele lubatud	
Kolledži direktor: Uno Silberg	Allkiri:
Vastab lõputöö nõuetele	
Juhendaja: Lembit Sullakatko	Allkiri:

SISUKORD

SISSEJUHATUS	5
1. KAUBA SOODUSPÄRITOLU	8
1.1. Kauba sooduspäritolu olemus	8
1.2. Kauba sooduspäritolutõendid	14
2. SOODUSPÄRITOLU TÕENDITE JÄRELKONTROLL	19
2.1. Järelkontrolli süsteem	19
2.2. Praktilised probleemid seoses kauba sooduspäritolu järelkontrolliga	23
KOKKUVÕTE	32
PE3IOME.....	35
VIIDATUD ALLIKATE LOETELU	36
LISA 1. LIKUMISSERTIFIKAAT EUR. 1	39
LISA 2. GSP PÄRITOLUSERTIFIKAAT VORM A.....	40

MÕISTETE LOETELU

Tollideklaratsioonide töötlemise süsteem Complex on tasuta kättesaadav veebipõhine tollideklaratsioonide töötlemise süsteem, mille loomisel on lähtunud Euroopa Komisjoni e-tolli visioonist ja mitmeaastasest strateegilisest plaanist MASP, mille üks nõue on üleminek paberivabale tollivormistusele.¹

Päritolukinnitus on eksportija koostatud kinnitus, mis näitab, et sellega hõlmatud tooted vastavad kava päritolureeglitele, et kaupade Euroopa Liidus vabasse ringlusse lubamise deklaratsiooni esitav isik saaks taotleda tariifset sooduskohtlemist või saaks tõendada kõnealuste kaupade päritolustaatus.²

Vabasse ringlusse lubamine annab ühendusevälisele kaubale EL kauba tollistaatuse. Reeglina kaup saab EL staatuse peale maksude tasumist.

GSP süsteem on üldine soodustuste süsteem, autonoomne kaubandusrežiim, mille kaudu EL pakub arengumaadele ja -territooriumidele ühepoolselt alandatud tariifidega soodustatud juurdepääsu ELi turule nende kaupade ELi turule sisenemisel. ELi GSP süsteem on üks kõige olulisemaid arenenud riikide poolt kasutatavaid kaubandusega seotud arengu toetamise vahendeid.³

¹ Maksu- ja Tolliamet, "Tollideklaratsioonide töötlemise süsteem Complex" <http://www.emta.ee/index.php?id=21472> (10.04.2011).

² Komisjoni määrus (EL) nr 1063/2010.

³ Välisministeerium, "Üldine soodustuste süsteem GPS kaubavahetuse edendamiseks arenguriikidega" (2010), <http://www.vm.ee/?q=node/4558> (05.04.2011).

SISSEJUHATUS

Eesti liitumine Euroopa Liiduga tõi kaasa muutusi kogu tollivormistuses. Muutus ka kauba päritolutõendite kasutamine deklareerimisel. Kauba päritolu määramine on vajalik, kui kaupu imporditakse soodustuste alusel, kaubale kohaldatakse tariifikvoote või koguselisi piiranguid, seire-, karistus- ja kaitsemeetmeid, dumpinguvastaseid tollimakse, põllumajandustoetusi või viiakse läbi avalikke enampakkumisi. Päritolu on kahte liiki: mittesoodus- ja sooduspäritolu. Sooduspäritolu on vaja määrata selleks, et kohaldada sooduskordade alusel tollimaksusoodustusi. Tollimaksu soodustuste eesmärgiks on aidata kaasa arengumaades vaesuse kaotamise osas ning toetada nende riikide edasist majanduskasvu.

Teema aktuaalsus seisneb toodete sooduspäritolutõendite järelkontrolli käigus avastatud vale tollimaksusoodustuste rakendamises. Tegemist on kaupade impordil toodetele tollimaksu määramise aluseks olevate põhimõtetega. Selleks, et kaubad saaksid impordil Euroopa Liidu lepingu, kokkuleppe või sooduskorra alusel tollimaksusoodustusi, tuleb esitada vastavas eksportivas riigis väljastatud lepingu või sooduskorra kohane päritolutõend, vastav sertifikaat või arvedeklaratsioon. Tihtipeale ei vasta ülaltoodud sertifikaadid nõuetele, mis on kehtestatud sooduspäritolu käsitlevates õigusaktides.

Uurimisprobleemiks on sooduspäritolutõendite järelkontrolli käigus avastatud soodustusrežiimi rikkumine soodustuste rakendamisel. Tollivõlg, mis tekkis soodustõendite vale kasutamise tagajärjel tollimaksusoodustuste rakendamisel, ja mis oli avastatud järelkontrolli käigus, on viinud mitmed äriühingud majandusraskustesse. Siin võib olla mitmeid põhjusi, miks sooduspäritolu tõendeid kasutatakse valesti: deklarantidel ei ole piisavalt teadmisi ning kasutatakse kehtetuid sertifikaate. Deklarantidel on selles valdkonnas väga palju teadmisi ning deklareerimisel osatakse kasutada sertifikaate kurjalt ära (kaubakoode kasutatakse valesti, võltsitakse sertifikaatide väljastamiskuupäeva, deklareeritakse päritolutõendeid, mis on välja antud teisele kaubale jne). Kolmandaks

põhjuseks, miks deklareerimisel rakendatakse tollimaksusoodustusi valesti, on ebapädevad ametnikud, kes dokumentide kontrolli teostades ei märka sertifikaatide vigu või puudusi.

Lõputöö eesmärgiks on analüüsida sooduspäritolutõendite järelkontrolli tulemusi.

Eesmärgi saavutamiseks on püstitatud järgmised ülesanded:

1. Antakse ülevaade kauba sooduspäritolu olemusest.
2. Kirjeldatakse kauba sooduspäritolutõendeid.
3. Kirjeldatakse järelkontrolli põhiprotsesse.
4. Tuuakse välja praktilised probleemid, mis on seotud järelkontrolli tulemustega.

Lõputöö koosneb kahest peatükist, mis omakorda koosnevad kahest alapeatükist. Esimeses peatükis antakse lühiülevaade kaupade päritolu mõistest ning sooduspäritolu sertifikaatidest. Sooduspäritolu reeglitega on ettenähtud kauba päritolu kindlaksmääramise tingimused, millele peab kaup vastama, et oleks võimalik rakendada tariifseid soodusmeetmeid. Tariifsed soodustused EL turul võimaldavad arengumaadel täielikumalt osaleda rahvusvahelises kaubanduses ning saada suuremaid ekspordituluseid, millega toetada oma säästva arengu ja vaesuse vähendamise poliitika strateegiate rakendamist. Euroopa Liidus on kasutusel seitse sooduspäritolusertifikaati. Töös kireldab autor viite Eestis enamlevinud sooduspäritolutõendit, mis on aluseks tollimaksusoodustuse kasutamiseks.

Teises peatükis kirjeldatakse järelkontrolli protsessi. On loodud register Speciment Management System, kus on kajastatud kõik soodustatud riikide territooriumil asuvate valitsusasutuste nimed, aadressid ja pitseri jäljendid, kellel on õigus välja anda päritolusertifikaate, samuti nende valitsusasutuste nimed ja aadressid, kes vastutavad päritolusertifikaatide kontrollimise eest. Teise peatüki teises alapeatükis tuuakse praktilisi näiteid maksuotsustest ja kohtulahendist, kus tollideklaratsioonides märgitud päritolusertifikaadid osutusid kahe aasta pärast tehtud järelkontrollis võltsinguks.

Lõputöös kasutatakse kvantatiivset ja kvalitatiivset uurimismeetodit. Kvalitatiivseks andmekogumismeetodiks kasutatakse õigusaktide ja muude dokumentide kogumist. Kvantatiivseks andmekogumismeetodiks kasutatakse ametlikku statistikat. Andmeanalüüsi meetodina kasutatakse tekstianalüüsi meetodit.

Oma uuringutes kasutas autor eestikeelset kirjandust, EL kahepoolseid lepinguid, Eesti Tolliseadust, EÜ Tolliseadustikku (EÜT) ning Üldised Rakendussätteid (ÜRS).

Uuringu valmimisele aitas kaasa Põhja MTK vanemspetsialist Viktoria Paškevitš.

1. KAUBA SOODUSPÄRITOLU

1.1. Kauba sooduspäritolu olemus

Mis on kauba päritolu? Lihtsamalt öeldes päritolu on kaubeldavate kaupade kodakondsus, mida on vajalik teada tollimaksude kohaldamisel. Päritolu on kahte liiki: mittesoodus- ja sooduspäritolu. Sooduspäritolu eristab ühepoolset ning kahe- ja mitmepoolset sooduskohtlemist. Sooduspäritolusertifikaatide väljastamisel ja kaubale tollimaksusoodustuste rakendamisel tuleb lähtuda sooduspäritolust. Selline reegel kehtib Euroopa Liidus 1971 aastast, kui üldiste tariifsete soodustuste kava raames oli tehtud arengumaadele kaubandussoodustusi. Süsteemi peamine eesmärk on aidata kaasa vaesuse vähendamisele suurema kaubandusmahu kaudu ning edendada säästvat arengut ja head valitsemistava. Tariifsed soodustused EL turul võimaldavad arengumaadel täielikumalt osaleda rahvusvahelises kaubanduses ning saada suuremaid ekspordituluseid, millega toetada oma säästva arengu ja vaesuse vähendamise poliitika strateegiate rakendamist. Tollimaksu vähendamine peab olema piisavalt suur, et see motiveeriks ettevõtjaid kasutama pakutavaid võimalusi. Välisministeeriumi kodulehel oleva info andmetel soodustused kehtivad 7200-le tootele 179-st arenguriigist.

Teatud riikidest, riikide gruppide või territooriumidelt pärinevate kaupade suhtes on ette nähtud tariifse sooduskohtlemise meetmed (alandatud tollimaksu- või null määr)⁴. Kui tootmisega on hõlmatud ainult üks riik (kasutatud materjalid pärinevad riigist, kus toimub tootmine), siis tegemist on täielikult pärinevate ehk täielikult saadud või toodetud kaupadega. Kaupa, mille tootmine on toimunud rohkem kui ühes riigis, loetakse pärinevaks riigist, kus toimus selle viimane oluline majanduslikult põhjendatud töötlemine või toiming selleks seadmeetatud ettevõttes, mille tulemusena valmis uus toode või mis oli tähtis

⁴ Euroopa Maksuõigus, Ben J.M. Terra, Peeter J. Wattel, Tallinn 2006, Sisekaitseakadeemia

valmistamisetapp⁵. Kauba päritolu määramine on vajalik, kui kaupu imporditakse soodustuste alusel, kaubale kohaldatakse tariifikvoote või koguselisi piiranguid, seire-, karistus- ja kaitsemeetmeid, dumpinguvastaseid tollimakse, põllumajandustoetusi või viiakse läbi avalikke enampakkumisi. Kui eksportivas riigis ei ole tööd või töötlust toimunud, säilitavad materjalid või tooted eksportimisel lihtsalt oma päritolu. Kauba päritolu tõendatakse dokumentaalselt päritolutõendiga, kui vastav õigusakt seda ette näeb.

Sooduspäritolu on vaja määrata selleks, et kohaldada sooduskordade alusel tollimaksusoodustusi. Tollimaksu vähendamine peaks olema piisavalt suur, et see motiveeriks ettevõtjaid kasutama pakutavaid võimalusi. Tollimaksude vähendamine on kindlasummaline 3,5 % enamsoodustusrežiimi tollimaksumäärast tundlikele toodetele, samas kui tekstiili ja tekstiiltoodete ehk mittetundlike toodete puhul rakendatakse täielikku tollitariifi vabastust. Sooduskorrad hõlmavad Euroopa Liidu ja kolmandate riikide vahel sõlmitud lepinguid ja kokkuleppeid ning ühepoolset kehtestatud sooduskordasid, millega antakse vastastikuseid või ühepoolseid tollimaksusoodustusi⁶. Sooduskorrad erinevad üksteisest nii laadi kui ka ulatuse poolest ning on põhiliselt seotud majanduslike, sotsiaalsete ja keskkonnaalaste asjaoludega. Sooduskorrad võib jaotada: vabakaubanduslepingud (vastastikused), assotsiatsioonilepingud (vastastikused), koostöölepingud (vastastikused või ühepoolsed), üldine ühepoolne soodustuste süsteem (GSP- soodustused arenguriikidele ja nendega võrdsustatud riikidele), teised ühepoolsed sooduskorrad: Moldovale ja Kosovole, Aafrika, Kariibi mere ja Vaikse ookeani (AKV) riikidele, millistega ei ole kahepoolseid lepinguid Ülemere territooriumitele. Täielikult väljaspool sooduskohtlemist on hetkel USA, Kanada, Jaapan, Austraalia, Uus-Meremaa, Põhja –Korea, Lõuna –Korea, Taiwan, Hongkong ja Singapur.

Euroopa Liidu ühepoolset antavate soodustuste korral peavad kaubad vastama EL kehtestatud päritolureeglitele ja vastastikuste soodustuste puhul lepingutes sätestatud päritolureeglitele, st tingimustele, mille täitmisel kaup saab vastava riigi päritolu.

⁵ Tolliseadustik art 24

⁶ Nõukogu määrus (EÜ) nr 732/2008, 18.11.2010 art 16.

Sooduspäritolureeglite eesmärk on anda soodustust üksnes sellistele partnerriikide või soodustust saavate riikide kaupadele, mis vastavad päritolureeglitele. Kuigi päritolureeglid võivad lepinguti varieeruda, on nad põhiosalt üksteisele suhteliselt sarnased ja enamus sooduslepingutega hõlmatud päritolureegleid on harmoneeritud või harmoneerimisel (päritoluprotokollid lepingutes Euroopa riikidega ja Vahemeremaadega).

Alljärgnevad päritolu määramise printsiibid on sarnased nii lepingutes kui ka sooduskordades: täielikult pärinevad ehk täielikult saadud või toodetud tooted, piisavalt töödeldud tooted, päritolu kumulatsioon. Kumulatsioon laiendab päritolustaatusega materjalide mõistet selliselt, et lepingupartneri riigist pärinevaid materjale arvestatakse kui töötleva riigi päritoluga materjalid ja seetõttu ei nõuta, et need vastaksid piisava töötlemise tingimustele.

Täielikult ühes riigis saadud või toodetud kaupa käsitatakse sellest riigist pärinevana. Täielikult ühes riigis saadud või toodetud kauba all mõeldakse selle riigi territooriumil kaevandatud mineraalseid maavarasid, seal koristatud taimekasvatussaadusi; seal sündinud ja kasvatatud elusloomi ja nendest saadud tooteid; seal toimunud jahi ja kalapüügi saadusi; tootmistegevuse ja kasutatud toodete jäämeid ja jääke, kui need koguti selles riigis ja nad sobivad ainult tooraine taaskasutamiseks⁷.

Üldjuhul määratakse lõpptoote päritolu kindlaks viimase töö või töötamise alusel, kui teostatud toimingud on ulatuslikumad, kui minimaalsed (ebapiisavad toimingud). Päritolustaatuse saamiseks ebapiisava töö või töötlusena käsitatakse toiminguid, mis tagavad toodete heas seisundis säilimise vedamisel ja ladustamisel (ventilatsioon, laialilaotamine, kuivatamine, kahjustatud osade eemaldamine ja muud sellised toimingud)⁸. Kui ühest või mitmest riigist pärinevate päritolustaatusega materjalide osas toimub lõpptootjariigis üksnes minimaalne töö või töötlus, loetakse lõpptoote päritoluriigiks see riik, kus on loodud suurim väärtus. Selles kontekstis võrreldakse lõpptootjariigis loodud

⁷ Ühenduse Rakendussätted, art 68.

⁸ Ühenduse Rakendussätted, art 38

lisandväärtust - sealhulgas piisavalt töödeldud päritolustaatuseta materjalide väärtust - igast kõnealuselt teisest riigist pärit materjalide väärtusega⁹. Päritolustaatuseta materjalidest valmistatud toodetele päritolustaatus andvate tööde või töötlemistoimingute ehk piisavalt töödeldud töötluse näidisena, võib tuua portselanist lauanõude ostmise puhul ühest riigist, nende kaunistamine teises riigis, tingimusel, et kaunistamise tulemusena valminud tooteid saab klassifitseerida mõnda teise tariifirubriiki, mis ei hõlma kaunistamiseks kasutatud tooteid.

Toodete päritolu kumulatsioon on oluline lihtsustamisvahend, mis võimaldab identsete päritolureeglitega riikidel teha koostööd, et valmistada tooteid, mille suhtes kohaldatakse tariifset sooduskohtlemist¹⁰. Seda võib defineerida, kui töötlemist, mida läbivad kaubad sooduspäritolu saamiseks. Kumulatsiooni võib kohaldada üksnes juhul, kui lõpptootjariik ja lõppsihtriik on sõlminud ühesuguseid päritolureegleid sisaldavad vabakaubanduslepingud kõikide päritolustaatus määramisel osalevate riikidega, st kõikide riikidega, millest kasutatud materjalid pärinevad¹¹. Kaasaegses tootmises on tavaline, et tootmine toimub mitmes riigis. Eristatakse nelja tüüpi kumulatsiooni: täielik, kahepoolne, diagonaalne ja piirkondlik.

Täielik kumulatsioon võimaldab teostada piisavat tööd või töötlust mitte üksnes ühe riigi tolliterritooriumil, vaid teatava riikide rühma tolliterritooriumidest koosneval alal. Näiteks on töö või töötluse kumulatsioon, mis ei kuulu Euroopa-Vahemere kumulatsiooni alla, ette nähtud mõningates Maroko, Alžeeria ja Tuneesia sõlmitud päritoluprotokollides. Näide: päritolustaatuseta puuvillane lõng imporditakse EL, kus sellest kootakse kangaid. Kangad eksporditakse seejärel ühendusest Tuneesiasse, kus neist lõigatakse välja ning õmmeldakse meeste särigid. Töö ja töötluse kumulatsiooni reeglite kohaselt loetakse ühenduses toimunud kudumine Tuneesias toimunuks. Seega on täidetud HS nõue, mis näeb ette lõngast tootmist, ning meeste särigid saavad päritolustaatus. Kuna aga päritolustaatus omandatakse viisil,

⁹ Nõukogu määrus (EÜ) nr 732/2008

¹⁰ Selgitavad märkused päritolureegleid käsitlevate Euroopa- Vahemere Protokollide kohta, EL Teataja, 2007/C 83/01 art 3 ja 4, lg 2.

¹¹ EL Teataja Selgitavad märkused päritolureegleid käsitlevate Euroopa- Vahemere Protokollide kohta 2007/C 83/01, lk 2.

mis ei ole kooskõlas Euroopa-Vahemere nõuetega, mille kohaselt kudumine ja õmblemine peaksid toimuma ühes ja samas riigis, ei saa meeste särki Tuneesiast soodustingimustel eksportida¹².

Kahepoolse kumulatsiooni puhul partnereid on kaks ning see võimaldab Euroopa Liidust pärit tooteid käsitada soodustatud riigist pärit materjalina, kui neid on kasutatud selles riigis valmistatud tootes, tingimusel, et seal toimuv töö või töötlemine on ebapiisavatest toimingutest ulatuslikum¹³. Näide: täielikult ühenduse päritoluga materjal saadetakse Mehhikosse, kus seda töödeldakse üle ebapiisavate toimingute. Kaup saab Mehhiko päritolu ekspordil Euroopa Liitu¹⁴.

Diagonaalne kumuleerimine toimib, kui on osapooli rohkem, kui kaks. EL ja asjaomased riigid teavitavad üksteist Euroopa Komisjoni kaudu teiste riikidega jõus olevatest päritolureeglitest, et saavutada päritolu diagonaalne kumuleerumine EL ning Alžeeria, Egiptuse, Fääri saarte, Islandi, Iisraeli, Jordaania, Liibanoni, Maroko, Norra, Šveitsi (kaasaarvatud Liechtenstein), Süüria, Tuneesia, Türgi, Jordani Läänekalda ja Gaza sektori vahel. Kumuleerumist saab kohaldada ainult juhul, kui lõpptootja- ja lõppsihtriigid on sõlminud ühesuguseid päritolureegleid sätestavad vabakaubanduslepingud kõikide päritolustaatuse kujunemisega seotud riikidega- s.o kõikide riikidega, kust pärinevad kõik kasutatud materjalid. Lõpptootja- ja lõppsihtriigiga vabakaubanduslepingut mittesõlminud riigist pärinevaid materjale käsitletakse päritolustaatuseta materjalidena¹⁵. Näide: Marokos toodetakse kaupa ühenduse päritoluga komponentidest. Toodang saab Maroko päritolu ja eksporditakse sooduspäritolutõendiga Norrasse, kus lisatakse Šveitsi päritoluga osasid. Toiming Norras ületab ebapiisavad toimingud ja kaup saab Norra sooduspäritolu kumulatsiooniga hõlmatud riikidesse eksportimisel¹⁶.

¹² EL Teataja Selgitavad märkused päritolureegleid käsitlevate Euroopa- Vahemere Protokollide kohta 2007/C 83/01, lk 3.

¹³ Komisjoni määrus, 1063/2010, 18.11.2010, art 84.

¹⁴ Pihel, A., "Kauba päritolu õppepäev", Powerpoint, koolitus maksuhalduritele, MTA, 2010.

¹⁵ EL Teataja 2007/C 311/09, 21.12.2007.

¹⁶ Pihel, A., "Kauba päritolu õppepäev", Powerpoint, koolitus maksuhalduritele, MTA, 2010.

Piirkondlik kumulatsioon hõlmab Argentiinat, Brasiiliat, Paraguayd ja Uruguayd, Bangladeshi, Bhutani, Indiat, Maldiive, Nepalit, Pakistani, Sri Lankat, Bruneit, Kambodžat, Indoneesiat, Laost, Malaisiat, Filipiine, Singapuri, Tait, Vietnami. Piirkondlik kumulatsioon jääb lubatuks eeldusel, et materjale saadetakse rühma riiki piirkondliku kumulatsiooni eesmärgil. Iga riik, olgu ta vähimarenenud või mitte, kohaldab neid päritolureegleid, mida ta kohaldaks antud materjalide või toodete otse Euroopa Liitu saatmisel. Siiski, vältimaks kaubanduse moonutust riikide vahel, millel on erinevad tollimaksusoodustused, on teatud tundlikud tooted piirkondlikust kumulatsioonist välja jäetud. Piirkondlikku kumulatsiooni ei tuleks kohaldada teatavate selliste materjalide suhtes, mille puhul Euroopa Liidus kehtiv tariifne soodustus ei ole kõigi kumulatsioonis osalevate riikide puhul sama, ning Euroopa Liitu eksporditavate materjalide puhul oleks tänu kumulatsioonile tariifne kohtlemine soodsam, kui siis, kui toimuks vahetu eksport Euroopa Liitu¹⁷. Sellisteks kaupadeks on näiteks värsked, kuivatatud või lühiajaliseks säilitamiseks konserveeritud seemed, koorega kodulunnumunad, kui nad omavad Bangladeshi, Bhutani, India, Maldiivide, Nepali, Pakistani, Sri Lanka päritolu või Argentina, Brasiilia, Paraguay, Uruguay päritoluga bataadid, kalad või vähid.

Soodustatud riikidel on lubatud kasutada päritolu kumulatsiooni selliste kaupade suhtes, mis kuuluvad harmoneeritud süsteemi gruppidesse 25–97 (kõikvõimalikud tööstustooted, nt riided, autod, kemikaalid, nahad, puit-ja pabermass ja sellest tooted jne) ning mis on pärit Norrast või Šveitsist¹⁸.

Kokkuvõtvalt võib välja tuua, et sooduspäritolusertifikaatide väljastamisel ja kaubale tollimaksusoodustuse rakendamisel tuleb lähtuda kauba sooduspäritolust. Sooduskorrad hõlmavad Euroopa Liidu ja kolmandate riikide vahel sõlmitud lepinguid ja kokkuleppeid ning ühepoolselt kehtestatud sooduskordasid, millega antakse vastastikuseid või ühepoolsed tollimaksusoodustusi. Tollimaksude vähendamine peaks olema piisavalt suur, et see motiveeriks ettevõtjaid kasutama pakutavaid võimalusi. Sooduspäritolureeglite

¹⁷ Komisjoni määrus (EL) nr 1063/2010.

¹⁸ Komisjoni määrus 1063/2010, 18.11.2010, art 13.

eesmärk on anda soodustust üksnes sellistele partnerriikide või soodustust saavate riikide kaupadele, mis vastavad päritolureeglitele. Üldjuhul määratakse lõpptoote päritolu kindlaks “viimase töö või töötuse” alusel.

1.2. Kauba sooduspäritolutõendid

Sooduspäritolutõend on dokument, mis annab kaupa importimisel EL tollimaksusoodustust. Euroopa Liidus on kasutusel seitse sooduspäritolutõendit, mille alusel on võimalik tollimaksusoodustust rakendada: liikumissertifikaat EUR1, liikumissertifikaat EUR- MED, GSP sertifikaat vorm A, GSP arvedeklaratsioon, kinnitatud eksportööri poolt väljastatud arvedeklaratsioon, arvedeklaratsioon EUR- MED, EUR2.

Reeglid, millist sertifikaati kaubapäritolu tõendamiseks kasutada tohib, tulenevad Pan - Euroopa -Vahemeremaade konventsioonist, EL lepingutest ja ELi kaubanduspoliitikast, ning alates 01. maist 2004 rakendused need reeglid ka Eestis. Tariifisoodustusi ei kohaldata automaatselt, vaid deklarandi taotlusel ja vastavate nõuete täitmisel: sooduspäritolu tõendi koopiat lisatakse manuseks veebipõhise tollideklaratsioonide töötlemise süsteemi COMPLEX ning kahe nädala jooksul, deklaratsiooni aktsepteerimise kuupäevast, esitatakse tõendi originaal piirkondlikku tolliasutusse kontrolliks ja arhiveerimiseks (kehtib Eestis).

Liikumissertifikaat EUR1 (vt lisa 1) kehtib kaubavahetuses kõikide riikidega, kellele EL soodustust annab, st kahepoolsete lepingute puhul, ning võimaldab kohaldada soodustollimaksu. EUR1 sertifikaat antakse välja ainult harmoneeritud süsteemi kaubagrupidele 1-24 ning söe- ja terastoodetele. Kaubagrupidesse 1-24 kuuluvad sellised tooted nagu teravili, jahvatustööstuse tooted, linased; tärklis, õliseemned ja õliviljad, mitmesugused terad, seemned ja viljad, tööstuses kasutatavad taimed ja ravimtaimed, õled ja sööt, vaigud, taimne punumismaterjal, loomsed ja taimsed rasvad ja õlid, tooted lihast, kalast, vähkidest, limustest, suhkur ja suhkrukondiitritooted, kakao ja kakaotooted, tooted teraviljast, jahust, tärklisest või piimast, tooted köögi- ja puuviljadest, marjadest, pähklitest, joogid, alkohol ja äädikas, tubakas ja tööstuslikud tubakaasendajad.

Liikumissertifikaat EUR- MED ja arvedeklaratsioon EUR-MED kehtivad Pan-Euroopa-Vahemeremaade kumulatsiooni süsteemis. Arvedeklaratsiooni EUR- MED pärinevatele kaupadele väärtusega kuni 6000 eurot võivad koostada kõik eksportijad. Kui kaupade väärtus ületab mainitud summat, soodustõendit võib koostada tolli poolt heakskiidetud eksportija juhul, kui asjaomaseid tooteid võib pidada pärinevaks Euroopa Liidust, Norrast Šveitsist Liechtensteinist või Islandilt, mille puhul kohaldatakse kumulatsiooni. EUR-MED arvedeklaratsiooni tehakse üks järgmistest ingliskeelsetest märgetest¹⁹:

1. Kui päritolustaatus on omandatud, kohaldades kumulatsiooni ühest või mitmest riigist pärinevate materjalidega, märgitakse *CUMULATION APPLIED WITH...* (riigi nimi/riikide nimed).
2. Kui päritolustaatus on omandatud ilma ühest või mitmest riigist pärinevate materjalidega kumulatsiooni kohaldamata, märgitakse *NO CUMULATION APPLIED*.

Eksportija koostab EUR-MED arvedeklaratsiooni, trükkides trükimasinal, tembeldades või printides arvele, saatelehele või mõnele muule äridokumendile deklaratsiooni järgmise teksti: *Käesoleva dokumendiga hõlmatud toodete eksportija (tolliameti kinnitus nr. ... ()) deklareerib, et need tooted on ... () sooduspäritoluga, välja arvatud juhul, kui on selgelt näidatud teisiti*²⁰. Kui deklaratsioon täidetakse käsitsi, tuleb seda teha tindiga ja kasutada trükitähti. EUR-MED arvedeklaratsioonile kirjutab eksportija oma originaalallkirja käsitsi. Heakskiidetud eksportijalt ei nõuta siiski deklaratsioonile allakirjutamist, tingimusel et ta kinnitab eksportiva riigi tollile kirjalikult, et ta võtab endale täieliku vastutuse iga arvedeklaratsiooni eest, mille alusel saab teda identifitseerida, nagu ta oleks sellele käsitsi alla kirjutanud. Eksportija võib koostada EUR-MED arvedeklaratsiooni sellega hõlmatud toodete eksportimise ajal või pärast eksportimist, tingimusel, et see esitatakse impordiriigis hiljemalt kaks aastat pärast sellega hõlmatud toodete importimist²¹.

Eksportiriigi toll annab kaupade liikumissertifikaadi EUR.1 või EUR- MED välja eksportija või tema vastutusel tegutseva volitatud esindaja kirjaliku taotluse alusel. Selleks

¹⁹ Norra vabakaubandusleping art 22 lg 4.

²⁰ Norra vabakaubandusleping art 22 lg 6.

²¹ Norra vabakaubandusleping art 22, lg 6-8.

täidab eksportija või tema volitatud esindaja kaupade liikumissertifikaadi EUR.1 või EUR-MED taotluse vormi. Need vormid täidetakse ühes nendest keeltest, milles on koostatud leping, ning kooskõlas eksportiva riigi õigusega. Vormide täitmisel käsitsi tuleb kasutada tinti ja trükitähti. Tooteid tuleb kirjeldada selleks ettenähtud lahtris, jätmata tühje ridu. Kui lahtrisse jääb tühja ruumi, tuleb kirjelduse viimase rea alla tõmmata rõhtjoon ja tühi ruum läbi kriipsutada. Eksportija, kes taotleb kaupade liikumissertifikaadi EUR.1 või EUR-MED väljaandmist, peab olema valmis igal ajal esitama kaupade liikumissertifikaadi EUR.1 või EUR-MED väljaandnud eksportiva riigi tolli taotlusel kõik vajalikud dokumendid, mis tõendavad asjaomaste toodete päritolustaatus ja kinnitavad, et muud käesoleva protokoll nõuded on täidetud²².

Liikumissertifikaadi EUR1 kehtivusaeg on neli kuud välja arvatud Aafrika, Kariibi mere ja Vaikse ookeani piirkonna ja Ülemereterritooriumite puhul kümme kuud. Ülemereterritooriumid on 20 riiki, mis on konstitutsiooniliselt seotud nelja liikmesriigiga (Taani, Holland, Prantsusmaa, Ühendatud Kuningriik). Vorm EUR2 kehtib postisaadetistele, mis sisaldavad pärinevaid kaupu väärtuses kuni 2590 eurot kauplemisel Süüriaga. Teadaolevatel andmetel ei ole seda liikumissertifikaati Eestis kunagi kasutatud²³.

Sooduspäritolutõend GPS vorm A sertifikaat (lisa 2) kehtib riikidega, kellega Euroopa Liit on sõlminud ühepoolsed lepingud ehk GSP süsteemis soodustusi saavate riikide puhul. GSP süsteem on oluline arenguriikidega kaubavahetuse edendamise mehhanism. Euroopa Liit on maailma vaesematele riikidele tähtsaim kaubanduspartner - 40% EL impordist tuleb arenguriikidest ning EL tarbib 20% arenguriikide ekspordist. Samuti on Euroopa Liit maailma suurim arenguriikide põllumajandustoodete importija, edestades USA-d, Jaapanit ja Kanadat²⁴.

²² Norra vabakaubandusleping art 17 lg 1-3.

²³ Pihel, A., "Kauba päritolu õppepäev", Powerpoint, koolitus maksuhalduritele, MTA, 2010.

²⁴ Välisministeerium, "Üldine soodustuste süsteem GPS kaubavahetuse edendamiseks arenguriikidega" (2010), <http://www.vm.ee/?q=node/4558> (05.04.2011).

Soodustusi antakse vaid töödeldud materjalidele ja toodetele – toorainete importi see süsteem ei kata. Sertifikaat vorm A väljastatakse eksportija kirjalikul taotlusel koos dokumentidega, mis tõendavad, et eksporditavad tooted vastavad päritolusertifikaadi vorm A väljastamise tingimustele (kaubaarve või ekspordi tollideklaratsioon). Eksport peab olema tagatud. Päritolusertifikaat vorm A peab vastama kehtestatud nõuetele: see koostatakse inglise või prantsuse keeles. Kui sertifikaat täidetakse käsitsi, tuleb sissekanded teha tindi ja trükitähtedega. Sellel peab olema roheline giljošmustriga taust, mis teeb kõik mehhaaniliste või keemiliste vahenditega teostatud võltsingud silmaga nähtavaks. Igal sertifikaadil peab olema trükitud või käsitsi kirjutatud seerianumber, mille järgi saab seda identifitseerida. Kui sertifikaadi lahtritesse 8 on märgitud “W” sümbol, tegemist on kaubaga, millega oli toimunud ümbertöötlemine, ning see vastab päritolustaatuseta materjalidega tehtavatest töödest ja töötlemistoimingutest nõuetele, mis annavad tootele päritolu. “P” sümboli puhul on tegemist täielikult pärinevate kaupadega. Sooduspäritolutõend GPS vorm A kehtib neli kuud väljaandmise kuupäevast alates.

Äriühingud, kes sagedasti tarnivad kaupu EL-ga sooduslepingu sõlminud riikidesse, võivad kasutada päritolutõendi vormistamisel lihtsustatud protseduuri- arvedeklaratsiooni. Arvedeklaratsioon väljaastab eksportija. Alla 6000 euro maksvale kaubale väljaastatavaks arvedeklaratsiooniks on kindla sõnastusega allkirjastatud tekst kauba arvel või muul lisadokumendil. Kui kauba maksumus on üle 6000 euro, tuleb eksportijal taotleda Maksu- ja Tolliametist kinnitatud eksportija õigus. Sel juhul äriühingule antakse kindla kombinatsiooniga number, mille eksportija märgib arvedeklaratsioonil määratud kohta²⁵.

Arvedeklaratsiooni võib kasutada kauba päritolu tõendamiseks tolli poolt väljaastatava liikumissertifikaadi EUR1 asemel kauba ekspordil järgmistesse riikidesse: Island, Liechtenstein, Norra, Šveits, Fääri saared, Horvaatia, Makedoonia, Andorra (ainult kaubanomenklatuuri gruppidele 1-24), Ceuta ja Melilla, Jordaania, Liibanon, Iisrael, Palestiina, Türgi (ainult vabakaubanduslepingutega hõlmatud tooted kaubanomenklatuuri gruppidest 1-24, 72, 73), Lõuna-Aafrika, Tšiili, Mehhiko, Aafrika, Kariibi mere ja Vaikse

²⁵ Maksu- ja Tolliameti koduleht <http://www.emta.ee/index.php?id=772&highlight=EUR1>, 20.01.2010.

ookeani piirkonna riigid, Ülemereterritooriumid, Albaania, Bosnia ja Hertsegoviina, Serbia, Montenegro, Kosovo, Egiptus, Alžeeria, Tuneesia, Maroko, GSP-riigid²⁶.

Arvedeklaratsiooni kehtivusaeg kahe ja mitmepoolsete lepingute korral on neli kuud, GSP riikide puhul kümme kuud väljastamise kuupäevast alates. Kinnitatud eksportija võib vormistada arvedeklaratsioone ülaltoodud riikidesse sõltumata saadetises sisalduvate ja pärinevate kaupade maksumusest. Arvedeklaratsiooni sõnastus peab täielikult vastama sõnastusele, mis on ära toodud EÜ Rakendussätetes. Kaubaarve deklaratsioon koostatakse kas inglise või prantsuse keeles, kohustuslikku teksti eestikeelne versioon on järgmine: *käesoleva dokumendiga hõlmatud toodete eksportija (tolliameti kinnitus nr ...) deklareerib, et need tooted on ...sooduspäritoluga, välja arvatud juhul kui on selgelt näidatud teisiti*²⁷. Arvedeklaratsiooni kasutavad kõik riigid, kellele Euroopa Liit soodustusi annab välja arvatud Süüria, kes neid ei väljasta.

Kuigi päritolutõendite kehtivusaeg on määratud õigusaktidega ja sellest peaks lähtuma kauba vabasse ringlusesse deklareerimise hetkel, võib peatamismenetlusest, vabatsoonist ja vabalaost vabasse ringlusesse deklareerimisel aktsepteerida päritolutõendit kuni 2 aastat originaalpäritolutõendi väljastamisest või koostamisest juhul, kui see on esitatud tollile koos kaupadega peatamismenetlusele, vabatsooni või vabalattu suunamisel ning nõuetekohaselt importija dokumentides registreeritud.²⁸

Kokkuvõtvalt, Euroopa Liidus on kasutusel seitse sooduspäritolusertifikaati. Tariifisoodustust kohaldatakse, kas konkreetsele riigile või riikide rühmale, vastava lepingu või sooduskorra alusel. Tariifisoodustusi ei kohaldata automaatselt, vaid ainult deklarandi taotlusel vastavate nõuete täitmisel ja sooduspäritolutõendi esitamisel. Deklarant taotleb soodustust vastavalt sellele, milline sooduspäritolutõend esitatakse. Sooduspäritolutõendite kehtivusaeg on üldjuhul neli kuud.

²⁶ Maksu- ja Tolliameti koduleht <http://www.emta.ee/index.php?id=900>, 09.03.2010.

²⁷ Ühenduse Rakendussätted, lk. 442, lg. 3.

²⁸ Pihel, A., "Kauba päritolu õppepäev", Powerpoint, koolitus maksuhalduritele, MTA, 2010

2. SOODUSPÄRITOLU TÕENDITE JÄRELKONTROLL

2.1. Järelkontrolli süsteem

Toodete päritolutõendite järelkontroll teostatakse andmete järgi, mida soodustatud riigid edastavad komisjonile. Et hõlbustada sihipäraste ekspordijärgsete kontrollide tegemist, komisjoni poolt on loodud register Speciment Management System, kus on kajastatud kõik soodustatud riikide territooriumil asuvate valitsusasutuste nimed, aadressid ja pitseriäljendid, kellel on õigus välja anda päritolusertifikaate, samuti nende valitsusasutuste nimed ja aadressid, kes vastutavad päritolusertifikaatide kontrollimise eest. Euroopa Liidu ettevõtjad, kes ekspordivad kaupu kahepoolse päritolu kumulatsiooni alusel, peavad ennast registreerima liikmesriikide pädevate asutuste juures. Registreeritud eksporditjad, kes enam ei täida kaupade eksportimiseks vajalikke tingimusi või kes enam ei kavatse selliseid kaupu eksportida, teavitavad sellest koheselt soodustatud riigi pädevaid asutusi ning neid eemaldatakse eksporditjate registrist. Vastavalt sellise teave liikumisele andmebaasi täiendatakse ja muudetakse pidevalt.

Kui toote päritolu on tõendatud või seda tuleb tõendada päritolusertifikaadi esitamisega, peab päritolusertifikaat vastama järgmistele tingimustele: selle peab koostama pädev asutus või väljaandva riigi poolt selleks volitatud esindaja, see peab sisaldama kõik toote identifitseerimiseks vajalikud andmed: pakkeüksuste arv, nende laad, märgistus ja numbrid, toote liik, toote bruto- ja netomass (või näiteks arv või maht, kui toote mass võib märgatavalt muutuda vedamise ajal või kui toote massi ei saa kindlaks määrata), kaubasaatja nimi. Päritolusertifikaat peab üheselt tõendama, et toode, mille kohta see välja antud on, pärineb konkreetsest riigist. Igal sooduspäritolusertifikaadil peab olema

järjekorranumber, mille järgi seda saab identifitseerida. Sertifikaadi taotlusel ja kõikidel sertifikaadi koopiatel peab olema sama number.²⁹

Järelkontrolli päritolutõendite üle tehakse pisteliselt või siis, kui importiva riigi tollil või pädeval asutusel tekib põhjendatud kahtlus dokumentide ehtsuses. Reeglina viiakse läbi toodete päritolustaatus kontrollimisi liikmesriikide tolliasutuste taotlusel või eksportijate korrapäraseid omaalgatuslikke kontrollimisi. Eestis on selliseks pädevaks asutuseks Maksu- ja Tolliamet.

Kui imporditava riigi tollil tekib vajadus tõendi kontrolliks, tagastab ta ekspordiriigi tollile päritolutõendi ja muud esitatud dokumentide koopiad, esitades vajaduse korral kontrollitaotluse põhjused. Kõik saadud dokumendid ja teave, mille põhjal võib oletada, et päritolutõendis esitatud andmed on ebaõiged, saadetakse kontrollitaotluse tõendamiseks. Kui järelkontrolli taotlus on esitatud, tehakse kontroll ja selle tulemused teatatakse impordiliikmesriikide või soodustatud impordiriigi pädevatele valitsusasutustele hiljemalt kuue kuu jooksul. Tulemuste põhjal peab selguma, kas päritolutõend kehtib tegelikult eksporditud toodete suhtes ja kas neid tooteid saab käsitleda soodustatud riigist või territooriumilt või ühendusest pärinevatena. Kui põhjendatud kahtluse korral kuue kuu jooksul vastust ei saada, või kui vastus ei sisalda piisavat teavet, et otsustada, kas dokument on ehtne, või et määrata toodete tegelikku päritolu, saadetakse pädevatele asutustele teine teade. Kui nelja kuu jooksul pärast teist teadet ei esitata järelkontrolli tulemusi neid nõudvale asutusele või kui nende alusel ei ole võimalik otsustada, kas dokument on ehtne, või määrata toodete tegelikku päritolu, keelduvad nimetatud asutused tariifsete soodustuste andmisest.³⁰

Järelkontrolli käigus dokumentide kontrolli teostab ekspordiriigi toll. Selleks on tal õigus nõuda mis tahes tõendeid ja kontrollida eksportija raamatupidamisdokumente ning teha

²⁹ Uuendatud Ühenduse Rakendussätted, art 52.

³⁰ Ühenduse Rakendussätted, art 122.

muid kontrollimisi, mida ta peab asjakohaseks³¹. Päritolutõendis märgitud toodete eksportija peab olema valmis igal ajal tolli nõudmisel esitama kõik vajalikud dokumendid, mis tõendavad, et asjaomaste toodete valmistamisel kasutatud päritolustaatuseta materjalide eest ei ole saadud tollimaksu tagasimaksu ning, et kõik nende materjalide suhtes kohaldatavad tollimaksud ja samaväärse toimega maksud on tegelikult makstud. Toodete sooduspäritolu tõendi väljaandmist taotlev eksportija säilitab seda vähemalt kolm aastat. Eesti Raamatupidamisseaduse kohaselt³² peab raamatupidamiskohustuslane säilitama lepinguid, raamatupidamise aruandeid ja muid äridokumente, mis on vajalikud majandustehingute arusaadavaks kirjeldamiseks revideerimise käigus seitse aastat, alates vastava majandusaasta lõpust. Kui tolliasutustel on kahtlusi seoses toodete päritoluga, võivad nad nõuda, et deklarant esitaks nende poolt nimetatud mõistliku aja jooksul, mis tahes olemasolevad tõendid, et kontrollida deklaratsioonil märgitud päritolu andmete korrektsust.

Kui registreeritud eksportija tahtlikult või tahtmatult koostab päritolukinnituse või muud tõendava dokumendi, mis sisaldab valeandmeid ja mille alusel saadakse soodustus või tariifne sooduskohtlemine mittenõuetekohaselt või pettuse teel, eemaldavad soodustatud riigi pädevad asutused registreeritud eksportija eksportijate registrist. Sellistel puhkudel on eksportijal õigus taotleda registrisse uuesti sisestamist ainult siis, kui ta on esitanud tõendid selle kohta, et olukord, mis tingis nende eemaldamise registrist on lahendatud.

Järelkontrolli tulemused teatatakse ühenduse pädevatele asutustele võimalikult kiiresti. Nimetatud tulemused peavad võimaldama kindlaks teha, kas päritolusertifikaadid, mis on tagastatud, vastavad tegelikult eksporditud kaubale, ja kas eksporditud kauba suhtes võib kohaldada importimise erikorda. Kui maksimaalselt kuuekuulise tähtaja jooksul ei ole järelkontrolli taotlusele vastatud, otsustavad ühenduse pädevad asutused lõplikult mitte lubada importimise erikorra kohaldamist³³. Kui kontroll või mis tahes olemasolev teave tundub osutavat, et päritolureegleid on rikutud, teostab soodustatud ekspordiriik omal

³¹ Šveitsi vabakaubandusleping, EL - Šveitsi ühiskomitee otsus nr. 3/2005, 15. 12. 2005, art 33.

³² Raamatupidamisseadus § 12 lg 2.

³³ Ühenduse Rakendussätted 2454/1993 art 65 lg 2.

algatusel või liikmesriikide tolliasutuste nõudmisel uurimise selliste rikkumiste väljaselgitamiseks ja ärahoidmiseks. Komisjon ja liikmesriikide tolliasutused võivad kõnealustes uurimistes osaleda.³⁴

Ükski riik ei ole kohustatud vastama järelkontrolli taotlusele, mis laekub enam kui kolme aasta pärast liikumissertifikaadi EUR.1, EUR-MED või GPS vorm A väljaandmise kuupäeva või arvedeklaratsiooni või arvedeklaratsiooni EUR-MED koostamise kuupäeva. Dokument saadetakse väljaandvale asutusele järelkontrolliks, märkides ära kontrolli taotlemise põhjused, mis peavad olema põhjendatud. Kontrolli tulemuste saabumiseni võtab toll kõik vajalikud meetmed, et tagada kõikide kohaldatavate tollimaksude tasumine.

Iga tehing, mis on seotud tollimaksusoodustuse rakendamisega, on oma moodi risk. Maksu- ja Tolliamet hoiatas importijaid olema päritolutõendite vormiga A alati ettevaatlik. Euroopa komisjon teavitas EL ettevõtjaid sellest, et harmoneeritud süsteemi 61. ja 62. gruppi (erinevad tekstiiltooted) kuuluvate Bangladeshist pärit ja üldise soodustuste süsteemi tariifisoodustuse taotlusega hõlmatud tekstiiltoodete päritolu suhtes on põhjendatud kahtlusi. Euroopa Liit teostas koostöös kohalike ametiasutustega Bangladeshis haldus- ja kontrolliülesandeid, mille raames leiti, et märkimisväärne osa päritolusertifikaatide vorme A oli kas võltsitud või antud välja vale- või eksitava teabe alusel. Euroopa Liidu ettevõtjatel, kes deklareerivad Bangladeshist pärit ja harmoneeritud süsteemi 61. ja 62. gruppi kuuluvaid tekstiiltooteid ja/või esitavad kõnealuste toodete päritolu tõendavaid dokumente, soovitatakse võtta tarvitusele kõik vajalikud ettevaatusabinõud, kuna kõnealuse kauba lubamine vabasse ringlusse võib põhjustada tollivõla tekkimise ning sellest tulenevalt ühenduse finantshuvide kahjustamise pettuse läbi.³⁵

Kokkuvõtvalt, järelkontrolli päritolutõendite üle tehakse kas pisteliselt või siis, kui importiva riigi tollil või pädeval asutusel tekib põhjendatud kahtlus dokumentide ehtsuses. Euroopa Liidu ettevõtjad, kes ekspordivad kaupu kahepoolse päritolu kumulatsiooni alusel,

³⁴ Ühenduse Rakendussätted 2454/1993 art 97t.

³⁵ EL Teataja Teatis importijatele, Bangladeshist pärit tekstiiltoodete importimine ühendusse, 2008/C 41/06.

peavad ennast registreerima liikmesriikide pädevate asutuste juures. Eestis on selliseks pädevaks asutuseks Maksu- ja Tolliamet. Päritolusertifikaat peab üheselt tõendama, et toode, mille kohta see välja antud on, pärineb konkreetsest riigist. Igal päritolusertifikaadil peab olema järjekorranumber, mille järgi seda saab identifitseerida. Päritolutõendis märgitud toodete eksportija peab olema valmis igal ajal tolli nõudmisel esitama kõik vajalikud dokumendid nende järelkontrolliks.

2.2. Praktilised probleemid seoses kauba sooduspäritolu järelkontrolliga

Viimase viie aasta jooksul leidsid Eestis aset kaks juhtumit, mis olid seotud tollivõla tekkimisega järelkontrollis avastatud tulemuste põhjal. Üks asi jõudis kohtusse, teine aga oli lahendatud kokkuleppe teel. Mõlemal juhul oli tegemist sooduspäritolutõendi alusel ebaseaduslikult rakendatud tollimaksusoodustusega.

Maksekorralduse seaduse kohaselt³⁶ on Maksu- ja Tolliamet riiklike maksude maksuhaldur. Vastavalt MKS on maksuhalduri ülesanneteks kontrollida maksude arvestamise ja tasumise õigsust ning jälgida, et makse tasutakse ja maksusoodustusi kohaldatakse seadusega sätestatud suuruses ja korras; arvestada ja määrata seadusega sätestatud juhtudel tasumisele kuuluv maksusumma ja intress ning tagastada enamakstud või hüvitatavad summad; nõuda sisse maksuvõlad; kohaldada maksuseaduste rikkujate suhtes seadusega lubatud sunnivahendeid ja karistusi.³⁷

Tariifsete soodusmeetmete kohaldamisel peab deklarant esitama tollile kauba sooduspäritolu tõendava või muu sooduskohtlemisel nõutava dokumendi koos impordi tollideklaratsiooniga³⁸. Kui nimetatud dokument esitatakse impordi tollideklaratsiooni lisana andmetöötlussüsteemis (skaneerituna), on deklarant kohustatud selle tollile säilitamiseks edastama impordi tollideklaratsiooni esitamisele järgneva kahe nädala

³⁶ Maksekorralduse seadus § 5 lg 1.

³⁷ Maksekorralduse seadus § 10 lg 2.

³⁸ Rahandusministri määrus 42, 01.05.2010, Par 7lg1.

jooksul. Selle järel sooduspäritolutõendid arhiveeritakse tollis vastavalt deklaratsiooni esitamise piirkonnale. Vabasse ringlusse lubamise tollideklaratsioonil viidatakse päritolukinnitusele.

Ajavahemikul 11. jaanuar 2006 - 01.juuni 2006 leidsid aset juhtumid, kui äriühing A esitas deklarandina enda nimel ja äriühingu B eest vabasse ringlusse lubamise viis tollideklaratsiooni, kus lisadokumentide loetelus olid märgitud päritolusertikaadid vormid A mille alusel deklareeriti kaubad, rakendades nende osas sooduspäritolu ja tariifseid soodustusi. Kõigil kaupadel oli deklareeritud Bangladeshisooduspäritolu.³⁹

1. Deklareeriti üks kaubanimetus: puuvillased kootud kardiganid ja pulloverid naistele, HS kauba kood: 61102099 00; deklareeritud Bangladeshisooduspäritolu. Kauba maksumus oli deklareerimisel 75804.40 USD, veokulu 24234.37 krooni statistiline väärtus tollideklaratsiooni aktsepteerimise hetkel kehtiva valuutakursi (1 USD = 13.16440 krooni) järgi 1022154.00 krooni, tollimaksu tariifne soodustus 0%.
2. Deklareeriti kolm kauba nimetust: meeste keemilistest kiududest pulloverid; kaubakood: 61103091 00. Kauba maksumus oli deklareerimisel 1423.00 USD, veokulu 573.11 krooni, statistiline väärtus 18960.00 krooni, tollimaksu tariifne soodustus 0%. Teiseks kaubaks olid naiste puuvillased silmkoelised pulloverid; kaubakood: 61102099 00. Kauba maksumus oli deklareerimisel 28327.74 USD, veokulu 14690.16 krooni, statistiline väärtus sellel hetkel kehtiva valuutakursi järgi 380727.00 krooni, tollimaksu tariifne soodustus 0%. Kolmandaks kaubaks deklareeriti naiste keemilistest kiududest pulloverid, kardiganid; kauba kood: 61103099 00. Kauba maksumus oli deklareerimisel 22756.54 USD, veokulu 4832.66 krooni, statistiline väärtus 298881.00 krooni, tollimaksu tariifne soodustus 0%.
3. Deklareeriti kaks kaubanimetust: keemilistest kiududest pulloverid; kaubakood: 61103099 00. Kauba maksumus oli deklareerimisel 30237.56 USD, veokulu 6292.37 krooni, statistiline väärtus 403602.00 krooni, tollimaksu tariifne soodustus 0%. Teise kauba kirjeldus: keemilistest kiududest kardiganid meestele; kaubakood:

³⁹ Maksu- ja Tolliamet, Põhja maksu- ja tollikeskus, maksuotsus 12.2/3/4480/1, 01.2008.

61103091 00. Kauba maksumus oli deklareerimisel 2776.16 USD, veokulu 794.60 krooni, statistiline väärtus 37272.00 krooni, tollimaksu tariifne soodustus 0%.

4. Deklareeriti üks kaubanimetus: keemilistest kiududest kootud pulloverid naistele; kaubakood: 61103099 00. Kauba maksumus oli deklareerimisel 27995.80 USD, veokulu 5491.45 krooni, statistiline väärtus 368001.00 krooni, tollimaksu tariifne soodustus 0%.
5. Deklareeriti kaks kaubanimetust: kootud pulloverid meestele; kaubakood: 61103091 00. Kauba maksumus oli deklareerimisel 6322.20 USD, veokulu 1664.00 krooni, statistiline väärtus 78630.00 krooni, tollimaksu tariifne soodustus 0%. Teine kaup: puuvillased kootud kardiganid; kaubakood: 61102091 00. Kauba maksumus oli deklareerimisel 4246.80 USD, veokulu 2067.00 krooni, statistiline väärtus 53768.00 krooni, tollimaksu tariifne soodustus 0%.

Eksportija riigil tekkis kahtlus toodete sooduspäritolu sertifikaatide vorm A õigsuses ning dokumendid olid suunatud järelkontrolli. Vastavalt Bangladeshhi vastutava ametkonna (Export Promotion Bureau) poolt teostatud järelkontrollile ei olnud Eesti äriühingu tollideklaratsioonides märgitud sooduspäritolusertifikaadid vormid A väljastatud selleks volitatud ametkonna poolt ning nendel olevad templid ja allkirjad osutusid võltsinguks. Seoses sellega tunnistas Bangladeshhi vastutav ametkond päritolusertifikaadid vormid A kehtetuks ning sellest lähtudes äriühingul B puudus alus rakendada kauba vabasse ringlusse lubamisel tariifseid soodustusi sooduspäritolutõendite alusel⁴⁰. Vastavalt Rahandusministri määrusele⁴¹ kõik viis tollideklaratsiooni vajasisid korrigeerimist tollimaksu osas.

Tollimaksu arvutus ja summa on toodud allpool tabelis, arvestades eelnimetatud tollideklaratsioonide aktsepteerimiste hetkel kehtiva, Eesti Panga poolt avaldatud, Eesti krooni vahetuskurssi (11.01.2006: 1 USD = 13.16440 EEK, 21.02.2006: 1 USD = 12.92150

⁴⁰ Maksu- ja Tolliamet, Põhja maksu- ja tollikeskus, maksuotsus 12.2/3/4480/1, 01.2008.

⁴¹ Rahandusministri 02.05.2006 määruse 32

EEK, 01.03.2006: 1 USD = 13.13960 EEK, 21.04.2006: 1 USD = 12.94870 EEK ja 01.06.2006: 1 USD = 12.17400 EEK)⁴²:

Tabel 1. Tollimaksu arvutus.⁴³

kaubakood, kaubapositsioon	kauba maksumus (USD)	veokulu (EEK)	tolliväärtus (EEK)	tollimaks, %	kuulub tasumisele
tollideklaratsioon nr 1, 11/01/2006					
61102099 00, 1	75804,40	24234.37	1022154	12%	122658
tollideklaratsioon nr 2 22/02/2006					
61103091 00, 1	1423,00	573.11	18960	12%	2275
61102099 00, 2	28327.74	14690.16	380727	12%	45687
61103099 00, 3	22756.54	4832.66	298881	12%	35866
tollideklaratsioon nr 3, 01/03/2006					
61103099 00, 1	30237.56	6292.37	403602	12%	48432
61103091 00, 2	2776.16	794.60	37272	12%	4473
tollideklaratsioon nr 4, 24/04/2006					
61103099 00, 1	27995.80	5491.45	368001	12%	44160
tollideklaratsioon nr 5, 01/06/2006					
61103091 00, 1	6322.20	1664.00	78630	12%	9436
61102091 00, 2	4246.80	2067.00	53768	12%	6452
kokku					319439

Tekstiiltoodete tollimaksumäär on 12%. Vastavalt ÜTS artikkel 20 lg 1 ja EÜ Nõukogu määruse nr 2658/87/EMÜ sätestatud tollimaksumäära on täiendavalt tasumisele kuulus tollimaksu 319439.00 krooni.

Käibemaksuseaduse⁴⁴ kohaselt on käibemaksu objektiks kauba import Eestisse, välja arvatud maksuvaba import. Vastavalt KMS kauba import on ühendusevälise kauba vabasse

⁴² Maksu- ja Tolliamet, Põhja maksu- ja tollikeskus, maksuotsus 12.2/3/4480/1, 01.2008

⁴³ Maksu- ja Tolliamet, Põhja maksu- ja tollikeskus, maksuotsus 12.2/3/4480/1, 01.2008.

⁴⁴ Käibemaksuseadus (RT I 2003, 82, 554; koos hilisemate muudatuste ja täiendustega; edaspidi KMS) § 1 lg 1 punkt 2.

ringlusse lubamise tolliprotseduurile. Käibemaksu rakendatakse lisandunud väärtuse maksuna. Imporditava kauba maksustava väärtuse moodustavad kauba tolliväärtus ja kõik importimisel tasumisele kuuluvad maksud ning muud kulud, sealhulgas tolliväärtusesse arvamata vahendustasu, pakkimis-, veo- ja kindlustuskulud kuni esimese sihtkohani⁴⁵ Eesti territooriumil. Jaanuaris 2008 oli käibemaksu määraks 18% ning selle arvutus ja summa on toodud allpool tabelis⁴⁶:

Tabel 2. Käibemaksu arvutus.⁴⁷

kaubakood, kaubapositsioon	tolli väärtus	tolli maks	käibe maksu alus	tasutud käibe maks	arvesta tud käibe maks	kuulub tasumi sele
tollideklaratsioon nr 1, 11/01/2006						
61102099 00, 1	1022154	122658	1144812	183988	206065	22077
tollideklaratsioon nr 2, 22/02/2006						
61103091 00, 1	18960	2275	21235	3413	3822	409
61102099 00, 2	380727	45687	426414	68531	76755	8224
61103099 00, 3	298881	35866	334747	53799	60254	6455
tollideklaratsioon nr 3, 01/03/2006						
61103099 00, 1	403602	48432	452034	72648	81366	8718
61103091 00, 2	37272	4473	41745	6709	7514	805
tollideklaratsioon nr 4, 24/04/2006						
61103099 00, 1	368001	44160	412161	66240	74189	7949
tollideklaratsioon nr 5, 01/06/2006						
61103091 00, 1	78630	9436	88066	14153	15852	1699
61102091 00, 2	53768	6452	60220	9678	10840	1162
kokku				479159	536657	57498

Täiendavalt tasumisele kuulus käibemaksusumma 57498.00. Kusjuures käibemaksu arvutamine tollideklaratsiooni esitamisel käib nii: kauba statistilise väärtuse ja tollimaksu

⁴⁵ Tolliseadustik, art 29.

⁴⁶ Maksu- ja Tolliamet, Põhja maksu- ja tollikeskus, maksuotsus 12.2/3/4480/1, 01.2008.

⁴⁷ Maksu- ja Tolliamet, Põhja maksu- ja tollikeskus, maksuotsus 12.2/3/4480/1, 01.2008.

summale lisandub käibemaks. Antud juhtumi kogu maksusumma kuulus arvutamisele järgmise valemi järgi:

Maksusumma = tollimaks + käibemaks = 319439.00 + 57498.00 = 376937.00 krooni.

Võlgnik on deklarant, kaudse esindamise korral on isik, kelle eest tollideklaratsioonid esitatakse samuti võlgnik. Deklarant ja isik, kelle eest tollideklaratsioon esitatakse vastutavad solidaarselt⁴⁸. Deklarandi ja importija suhet on analüüsinud ka Lembit Sullokatko, kes rõhutab asjaolule, “kui tolli on eksitatud väärade eksportija poolt välja antud päritolutõenditega, vastutab tasumise eest see isik, kes peab kandma järelkontrolli käigus vääraks osutunud äridokumentidest tulenevaid riske”⁴⁹. Kas enne tollideklaratsiooni esitamist oli deklarandil võimalus tuvastada, et Bangladeshis väljastatud sooduspäritolu sertifikaadid olid võltsitud? Lembit Sullokatko toob oma artiklis kolm “kriteeriumit, millega tuleb arvestada, et tuvastada asjaolu, kas viga oli võimalik avastada või mitte”⁵⁰ (L. Sullokatko):

1. Kas tingimused, mida ei täidetud, olid kergesti arusaadavad või nii keerulised, et viga ei ole saanud avastada EL Teataja lugemisel?
2. Kas isik ekspordib või impordib selliseid kaupu esmakordselt või ainult aeg- ajalt, või seisneb tema äritegevus peamiselt impordi- ja eksporditehingute tegemises, mistõttu tal on sellste tehingitega kogemusi?
3. Kas isik on käitunud hoolsalt: kas ta on teinud päringuid ja otsinud kõiki võimalikke selgitusi? Kas oli põhjust kahtluseks?

EL seadusandlus on tõepoolest väga mahukas ja keerukas ning EL Teatajat lugedes ei pruugi avastada kõiki dokumentides esinevaid vigu või puudusi. Aga kas isikul oli kogemusi eksporditehingutega ja kas tema käitumine oli hoolas selleks, et avastada vorm A

⁴⁸ Tolliseadustik, art 201 lg 3

⁴⁹ Sullokatko, L., “Tollivõlast tuleneva maksusumma kohta järelarvestuskande tegemine. Tollivea regulatsioon”, *Juridica* (2006), nr 6, 405-413, lk 410.

⁵⁰ Sullokatko, L., “Tollivõlast tuleneva maksusumma kohta järelarvestuskande tegemine. Tollivea regulatsioon”, *Juridica* (2006), nr 6, 405-413, lk 406, M. Lux, Guide To Community Customs Legislation, Brussels 2002, lk 497

võlsingut? Äriühingu B äritegevuseks on peamiselt impordi- ja eksporditehingud, mida ta sõlmib igapäevaselt ning seetõttu ei saa pidada teda kogemusteta ettevõtjaks. Kuna impordimahud on suured, kasutab antud ettevõtte äriühingu A deklarandi teenust, kes tollideklaratsiooni esitades ei käitunud samuti hoolsalt. Deklarant ei teinud kõike endast olenevat selleks, et viga avastada: ta ei teinud päringuid ega otsinud selgitusi. Oluline on asjaolu, et sooduspäritolu sertifikaatide vorm A võltsimist ei avastatud importija riigis, vaid selle kahtlus ja avastus toimus eksportija riigis. Siin tekib küsimus: kas deklarant, importija või järelekontrolli läbiviidav pädev asutus olid võimelised selleks, et ise viga avastada?

Ettevaatlikud peavad olema ka ettevõtjad, kes esitavad päritolutõendid kindlustamaks sooduskohtlemist toodetele, mis pärinevad Iisraeli asundustest Jordani Läänekaldal, Gaza sektoris, Ida-Jeruusalemmas ja Golani kõrgustikul. Iisraelist pärinevate toodete vabasse ringlusse panek võib põhjustada tollivõla tekkimise⁵¹. Teisisõnu, ei ole deklarandil õigust tollideklaratsiooni ja liikumissertifikaadi EUR1 alusel deklareeritud kaupadele rakendada sooduspäritolu ja tariifseid soodustusi, kui tooted pärinevad alates 1967.aastast Iisraeli valitsusalasse kuuluvatest piirkondadest, mis ei vasta EL seisukohalt tariifse sooduskohtlemise tingimustele.⁵²

Probleemiks on aga asjaolu, et piirkonnad, millele ei ole võimalik sooduskohtlemist rakendada, ei ole importijale teada. Need on konfidentsiaalsed andmed, mis on teada ainult Maksu- ja Tolliametile ning turvalisuse eesmärgil puudub viimasel õigus neid avaldada.

2008. aastal Riigikohtu praktikas leidis aset juhtum, kus deklareerimisel kasutati EUR 1 liikumissertifikaati, mis oli väljastatud Iisraelis ning mille alusel kasutati tollimaksust vabastust⁵³. 2006. aastal soetas AS Glaskek Iisraelist kaupa kolmel korral. Kaupu toodi aladelt, mida Iisrael vallutas 1967. aastal 6-päeva sõjas ja seetõttu ei kuulunud need piirkonnad EL silmis erisoodusega kohtlemise alla, kuid deklareerimisel oli rakendatud

⁵¹ Teadaanne importijatele, Import Iisraelist ühendusse 2005/C 20/02, 25.01.2005.

⁵² Riigikohtu otsus 3-2-1-128-10, 08.12.2010.

⁵³ Riigikohtu otsus 3-2-1-128-10, 08.12.2010.

tollimaksusoodustust⁵⁴. Deklareerimise hetkel viga ei olnud võimalik tuvastada. Veebipõhise tollideklaratsioonide töötlemise süsteemi COMPLEX poolt tehtud riskianalüüsi põhjal ei vajanud tollideklaratsioon täiendavat dokumentide kontrolli ning süsteem vabastas kauba vabasse ringlusesse.

Alles järelkontrolli tulemusena selgus, et kaubasooduspäritolu deklareerimiseks ei olnud õiguslikku alust, sest tooted pärinesid piirkonast, mis ei vasta tariifse sooduskohtlemise tingimustele. Maksu- ja Tolliamet esitas AS Glaskek`ile maksuotsuse ning nõudis tollivõla summas 390 075 krooni tasumist⁵⁵. Deklareerimisel kasutas importija deklarandi teenust ning vale deklareerimise põhjuseks oli deklarandi mittehoolas käitumine, kes ei teinud kõike endast olenevat selleks, et välja selgitada olemasolevaid riske. Deklarant ei olnud teadlik Iisraeli valitsusalasse kuuluvatest piirkondadest, mis ei vasta EL tariifse sooduskohtlemise tingimustele ning see tõttu ei teinud päringuid MTale EUR1 väljastatud piirkonnade kohta.

Selleks, et vältida järelkontrolli käigus avastatud tollivõla tekkimise võimalust, oli vajalik teha korrigeerimised tollideklaratsioonide töötlemise süsteemis COMPLEX. Mida oli ka tehtud pärast ülaltoodut juhtumit. Nüüd kõik deklaratsioonid, mis on tehtud Iisraeli päritoluga kaubale, suunatakse süsteemi COMPLEX poolt täiendavale dokumentide kontrolli nõ kollasesse koridori, kus toimub maksuhalduri sekkumine, kes peab tegema kõik temast oleneva, et tariifne sooduskohtlemine rakendataks õiguspäraselt.

Dokumentide kontrollimise käigus, selleks et olla veendunud sooduspäritolutõendi õigsuses, on maksuhalduril õigus nõuda importijalt lisaks dokumente, mis olid tehinguga seotud, teha päringuid eksportija kohta MTA-le või eksportija riiki. Siiski, et tuvastada võimalikud vead või puudused kaubaga kaasas liikuvatel dokumentidel, soovitaks autor juba enne tehingu sõlmimist veenduda sertifikaatide andmete õigsuses. Igal importijal on

⁵⁴ Logistikauudised, 27.05.2010, Tülis tolliagent ja aknatootja ootavad taas kohtuotsust, <http://www.logistikauudised.net/Default.aspx?PublicationId=e21d3854-4393-4ca0-8d26-91186df3f556&readcomment=1>, 09.04.2011.

⁵⁵ Maksu- ja Tolliamet, Põhja maksu- ja tollikeskus, maksuotsus nr 12-5/318, 24.07.2007.

võimalus teha päringuid pädevatele asutustele eksportija kohta. Kui soodustatud riigi kaubanduspartner on importija jaoks tundmatu, igal juhul tasub teha tema tausta kontroll. Enne tehingu sõlmimist on võimalik küsida eksportijalt sooduspäritolusertifikaatide näidised, kus on täidetud kohustuslikud lahtrid ning mille järgi saab kindlaks teha dokumendi kehtivust ja vastavust nõuetele. Kui isik impordib kaupu esmakordselt või ainult aeg- ajalt, on alati mõistlik kasutada tolliagendi teenust.

Autor on tulnud järeldusele, et sooduspäritolureeglid on liiga keerulised ja piiravad ning vajavad uuendusi. Sooduspäritolureegleid tuleks lihtsustada ja muuta liberaalsemaks nii, et soodustatud riigi toodete puhul oleks antud soodustustest ka tegelikult võimalik kasu saada. Probleemiks on ka asjaolu, et piirkonnad, millele ei ole võimalik sooduskohtlemist rakendada ei ole importijale teada. Selleks, et vältida järelkontrolli käigus avastatud tollivõla tekkimise võimalust, oli vajalik teha korrigeerimised tollideklaratsioonide töötlemise süsteemis COMPLEX. Selleks, et tuvastada võimalikud vead või puudused kaubaga kaasas liikuvatel dokumentidel, soovib autor juba enne tehingu sõlmimist veenduda sertifikaatide andmete õigsuses. Enne tehingu sõlmimist on võimalik küsida eksportijalt soodussertifikaatide näidised, kus on täidetud kohustuslikud lahtrid, mille järgi saab kindlaks teha dokumendi kehtivust ja vastavust nõuetele. Kui isik impordib kaupu esmakordselt või ainult aeg- ajalt, on siiski mõistlik kasutada tolliagendi teenust.

KOKKUVÕTE

Teatud riikidest, riikide gruppidest või territooriumidelt pärinevate kaupade suhtes on ette nähtud tariifse sooduskohtlemise meetmed. Sooduskorrad hõlmavad Euroopa Liidu ja kolmandate riikide vahel sõlmitud lepinguid ja kokkuleppeid ning ühepoolset kehtestatud sooduskordasid, millega antakse vastastikuseid või ühepoolseid tollimaksusoodustusi. Lõputöö probleemiks oli sooduspäritolutõendite järelkontrolli käigus avastatud soodustusrežiimi rikkumine soodustuste rakendamisel.

Lõputöö eesmärgiks oli analüüsida sooduspäritolutõendite järelkontrolli tulemusi.

Selleks, et töö eesmärki saavutada, püstitati esimeseks uurimisülesandeks anda ülevaade toodete sooduspäritolust ja Euroopa Liidus kasutatavatest sooduspäritolutõenditest. Töös jõuti järeldusele, et sooduspäritolusertifikaatide väljastamisel ja kaubale tollimaksusoodustuse rakendamisel tuleb lähtuda kauba sooduspäritolust. Sooduskorrad hõlmavad Euroopa Liidu ja kolmandate riikide vahel sõlmitud lepinguid ja kokkuleppeid ning ühepoolset kehtestatud sooduskordasid, millega antakse vastastikuseid või ühepoolseid tollimaksusoodustusi. Tollimaksude vähendamine peaks olema piisavalt suur, et see motiveeriks ettevõtjaid kasutama pakutavaid võimalusi. Sooduspäritolureeglite eesmärk on anda soodustust üksnes sellistele partnerriikide või soodustust saavate riikide kaupadele, mis vastavad päritolureeglitele. Üldjuhul määratakse lõpptootte päritolu kindlaks “viimase töö või töötuse” alusel.

Teiseks uurimisülesandeks oli anda ülevaade sooduspäritolutõenditest. Euroopa Liidus on kasutusel seitse sooduspäritolusertifikaati. Tariifisoodustusi ei kohaldata automaatselt, vaid ainult deklarandi taotlusel vastavate nõuete täitmisel ja sooduspäritolutõendi esitamisel tollile. Deklarant taotleb soodustust vastavalt sellele, milline sooduspäritolutõend esitatakse.

Kolmandaks uurimisülesandeks oli anda ülevaade järelkontrolli süsteemist. Järelkontrolli päritolutõendite üle tehakse pisteliselt või siis, kui importiva riigi tollil tekib põhjendatud kahtlus dokumentide ehtsuses. Euroopa Liidu ettevõtjad, kes ekspordivad kaupu kahepoolse päritolu kumulatsiooni alusel, peavad ennast registreerima liikmesriikide pädevate asutuste juures. Eestis on selliseks pädevaks asutuseks Maksu- ja Tolliamet. Päritolusertifikaat peab üheselt tõendama, et toode, mille kohta see välja antud on, pärineb konkreetsest riigist. Igal päritolusertifikaadil peab olema järjekorranumber, mille järgi seda saab identifitseerida. Päritolutõendis märgitud toodete eksportija peab olema valmis igal ajal tolli nõudmisel esitama kõik vajalikud dokumendid nende järelkontrolliks.

Neljandaks uurimisülesandeks oli välja tuua praktilised probleemid, mis on seotud järelkontrolli tulemustega. Vastuseks uurimisülesandele, on autor tulnud järeldusele, et GSP päritolureeglid on liiga keerulised ja piiravad ning vajavad uuendusi. Sooduspäritolureegleid tuleks lihtsustada ja muuta neid liberaalsemaks nii, et soodustatud riigi toodete puhul oleks antud soodustustest ka tegelikult võimalik kasu saada. Probleemiks on ka asjaolu, et piirkonnad, millele ei ole võimalik sooduskohtlemist rakendada ei ole importijale teada. Selleks, et vältida järelkontrolli käigus avastatud tollivõla tekkimise võimalust, oli vajalik teha korrigeerimised tollideklaratsioonide töötlemise süsteemis COMPLEX.

Selleks, et tuvastada võimalikud vead või puudused kaubaga kaasas liikuvatel dokumentidel, soovitab autor juba enne tehingu sõlmimist veenduda sertifikaatide andmete õigsuses. Enne tehingu sõlmimist on võimalik küsida eksportijalt soodussertifikaatide näidised, kus on täidetud kohustuslikud lahtrid, ning mille järgi saab kindlaks teha dokumendi kehtivust ja vastavust nõuetele. Kui isik impordib kaupu esmakordselt või ainult aeg- ajalt, on siiski mõistlik kasutada tolliagendi teenust.

Lõputöö piiratud mahu tõttu ei olnud võimalik seoses järelkontrolli käigus avastatud võltsitud sooduspäritolu sertifikaatide, mille alusel rakendati tariifseid soodustusi, teostada majanduslikku analüüsi. Autor peab võimalikuks töö edasiarendamist seoses majandusliku

analüüsi teostamisega, et selgitada välja, kui suurt kahju võib tuua tollimaksusoodustuse rakendamine, kui on kasutatud sooduspäritolutõendit, mis hiljem osutub võltsinguks.

РЕЗЮМЕ

Дипломная работа «Последующая проверка подлинности документов, подтверждающих льготное происхождение товара» написана на эстонском языке и состоит из 39 страниц. Содержательная часть содержится на 37 листах и 2 листа - приложения.

Целью работы является анализ результатов последующей проверки документов, подтверждающих льготное происхождение товара.

Для достижения цели были поставлены следующие задачи:

1. Раскрывается понятие льготного происхождения товара.
2. Описываются документы, подтверждающие льготное происхождение товара.
3. Описываются основные процессы последующего контроля.
4. Приводятся случаи из практики, обусловленные результатами последующего контроля.

Таможенная задолженность, которая возникла в результате неправильного использования документов предоставляющих льготы, и была обнаружена в процессе последующей проверки, привела некоторые коммерческие предприятия к финансовым затруднениям. Одной из причин этого является сложность и громоздкость законодательной базы ЕС. В качестве другой причины можно назвать поведение декларантов, которые не прикладывают достаточно усилий для выяснения существующих рисков.

VIIDATUD ALLIKATE LOETELU

AS Glaskek Alumiinium (pankrotis) hagi OÜ Combidek Logistika vastu 195037 krooni 50 sendi saamiseks, 3-2-1-128-10, Riigikohtu otsus, 08.12.2010.

Komisjoni määrus (EL) nr 1063/2010, 18. november 2010, millega muudetakse määrust (EMÜ) nr 2454/93, millega kehtestatakse rakendussätted nõukogu määrusele (EMÜ) nr 2913/92, millega kehtestatakse ühenduse tolliseadustik.

Komisjoni määrus (EMÜ) nr 2454/93, 2. juuli 1993, millega kehtestatakse rakendussätted nõukogu määrusele (EMÜ) nr 2913/92, millega kehtestatakse ühenduse tolliseadustik.

Komisjoni teatis päritolureegleid käsitlevate protokollide kohaldamise kuupäeva kohta, millega sätestatakse päritolu diagonaalne kumuleerumine ühenduse ning Alžeeria, Egiptuse, Fääri saarte, Islandi, Iisraeli, Jordaania, Liibanoni, Maroko, Norra, Šveitsi (kaasaarvatud Liechtenstein), Süüria, Tuneesia, Türgi, Jordani Läänekalda ja Gaza sektori vahel, jõutunud 21.12.2007, EL Teataja 2007/C 311/09.

Kontrollakt 12-3/917, Põhja MTK, 23.12.2008. Dokumendiga võimalik tutvuda Maksu- ja Tolliametis.

Käibemaksuseadus (koos hilisemate muudatuste ja täiendustega), 10.12.2003, RT I 2003, 82, 554 82, 554, RT I, 15.03.2011, 20.

Logistikauudised, 27.05.2010, "Tulis tolliagent ja aknatootja ootavad taas kohtuotsust" <http://www.logistikauudised.net/Default.aspx?PublicationId=e21d3854-4393-4ca0-8d26-91186df3f556&readcomment=1> (09.04.2011).

Maksekorralduse seadus, 20.02.2002, jõustus 01.07.2001, RT I 2002, 26, 150, avaldatud RT I 2002, 26, 150.

Maksu- ja Tolliamet, "Tollideklaratsioonide töötlemise süsteem Complex"
<http://www.emta.ee/index.php?id=21472> (10.04.2011).

Maksu- ja Tolliamet, KKK, "Kes väljastab arvedeklaratsioone ja kui pikk on nende kehtivusaeg?" <http://www.emta.ee/index.php?id=772&highlight=EUR1> (20.01.2010).

Maksu- ja Tolliamet, Põhja maksu- ja tollikeskus, maksuotsus 12.2/3/4480/1, 01.2008.
Dokumendiga võimalik tutvuda Maksu- ja Tolliametis.

Maksu- ja Tolliamet, Põhja maksu- ja tollikeskus, maksuotsus nr 12-5/318, 24.07.2007.
Dokumendiga võimalik tutvuda Maksu- ja Tolliametis.

Norra vabakaubandusleping, protokoll nr 3, "Mõiste "päritolustaatusena tooted" määratluse ja halduskoostöö meetodite kohta", jõustunud 2.5.2006, EL Teataja L 117/2, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2006:117:0002:0104:ET:PDF> (11.04.2011).

Nõukogu määrus (EÜ) nr 732/2008, 22. juuli 2008, millega kohaldatakse üldiste tariifsete soodustuste kava ajavahemikus 1. jaanuar 2009 kuni 31. detsember 2011 ja millega muudetakse määrusi (EÜ) nr 552/97, (EÜ) nr 1933/2006 ja komisjoni määrusi (EÜ) nr 1100/2006 ja (EÜ) nr 964/2007.

Nõukogu määrus "Tariifi- ja statistikanomenklatuuri ning ühise tollitariifistiku kohta", (EMÜ), 23. 07.1987, 2658/87.

Pihel, A., "Kauba päritolu õppepäev", Powerpoint, koolitus maksuhalduritele, MTA, 2010.
Dokumendiga võimalik tutvuda Maksu- ja Tolliametis.

Pärast kauba vabastamist tollideklaratsioonis muudatuste tegemise ja tollideklaratsiooni kehtetuks tunnistamise täiendavad juhised, Rahandusministri 02.05.2006 määrus nr 32.

Raamatupidamisseadus, 20.11.2002, jõustunud 01.01.2003, RT I 2002, 102, 600, avaldatud 16.11.2010, 12.

Selgitavad märkused päritolureegleid käsitlevate Euroopa- Vahemere Protokollide kohta, EL Teataja, 2007/C 83/01.

Sullokatko, L., "Tollivõlast tuleneva maksusumma kohta järelarvestuskande tegemine. Tollivea regulatsioon", *Juridica* (2006), nr 6.

Šveitsi vabakaubandusleping, EL- Šveitsi ühiskomitee otsus nr. 3/2005, 15. 12. 2005, 2006/81/EÜ.

Teadaanne importijatele, Import Iisraelist ühendusse, 2005/C 20/02, 25.01.2005.

Terra, Ben J. M ja Wattel, Peeter J., *Euroopa Maksuõigus*, (Tallinn: Europrint, 2006).

Täiendavad juhised tollideklaratsiooni ja lihtsustatud tollideklaratsiooni täitmiseks, esitamiseks ja aktsepteerimiseks, Rahandusministri määrus 42, 01.05.2010.

Välisministeerium, "Üldine soodustuste süsteem GPS kaubavahetuse edendamiseks arenguriikidega" (2010), <http://www.vm.ee/?q=node/4558> (05.04.2011).

LISA 1. LIKUMISSERTIFIKAAT EUR. 1

LIKUMISSERTIFIKAAT

1. Eksportija (nimi, täielik aadress, riik)	EUR.1 nr A 000.000		
	Enne käesoleva vormi täitmist tutvuda tagaküljel olevate märkustega.		
3. Kaubasaaja (nimi, täielik aadress, riik) (täitmine vabatahtlik)	2. Sooduskaubanduses kasutatav sertifikaat		
 ja vahel (märkida asjaomased riigid, riikide rühmad või territooriumid)		
6. Veo üksikasjad (täitmine vabatahtlik)	4. Riik, riikide rühm või territoorium, kust pärinevana tooteid käsitatakse	5. Sihtriik, riikide rühm või territoorium	
	7. Märkused		
8. Järjekorranumber; märgistused ja numbrid; pakendite arv ja liik; ⁽¹⁾ kauba kirjeldus	9. Brutomass kilogrammides või muudes mõõtühikutes (l, m³ jne)	10. Arved (täitmine vabatahtlik)	
11. TOLLI KINNITUS Kinnitatud deklaratsioon Ekspordidokument ⁽²⁾ Vorm..... Nr Tolliasutus Väljaandnud riik või territoorium Koht ja kuupäev (Allkiri)		12. EKSPORTIJA DEKLARATSIOON Mina, allakirjutanu, kinnitan, et eespool kirjeldatud kaubad vastavad käesoleva sertifikaadi väljaandmiseks ettenähtud tingimustele. Koht ja kuupäev (Allkiri)	

¹ Pakkimata kaupade puhul märkida vastavalt asjaoludele esemete arv või sõna "tähtne".

²⁾ Täidetakse üksnes siis, kui ekspordiriigi või -territooriumi õigusnormid seda nõuavad.

LISA 2. GSP PÄRITOLUSERTIFIKAAT VORM A

<p>1. Goods consigned from (exporter's business name, address, country)</p>		<p>Reference No</p> <p style="font-size: 1.2em; font-weight: bold;">A</p> <p style="font-weight: bold;">GENERALIZED SYSTEM OF PREFERENCES CERTIFICATE OF ORIGIN (Combined declaration and certificate) FORM A</p> <p>Issued in (country)</p> <p style="text-align: right; font-size: 0.8em;">See notes overleaf</p>			
<p>2. Goods consigned to (consignee's name, address, country)</p>		<p>3. Means of transport and route (as far as known)</p>			
<p>3. Means of transport and route (as far as known)</p>		<p>4. For official use</p>			
<p>5. Item number</p>	<p>6. Marks and numbers of packages</p>	<p>7. Number and kind of packages, description of goods</p>	<p>8. Origin criterion (see notes overleaf)</p>	<p>9. Gross weight or other quantity</p>	<p>10. Number and date of invoices</p>
<p>11. Certification It is hereby certified, on the basis of control carried out, that the declaration by the exporter is correct.</p> <p>..... Place and date, signature and stamp of certifying authority</p>		<p>12. Declaration by the exporter The undersigned hereby declares that the above details and statements are correct; that all the goods were produced in (country) and that they comply with the origin requirements specified for those goods in the generalized system of preferences for goods exported to (importing country)</p> <p>..... Place and date, signature of authorized signatory</p>			